

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 8.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Илази за време бављења позоришне друживе у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О ГЛУМАЧКОЈ ШКОЛИ.

Призната је истина у позоришном свету, да је глумачка школа од преке потребе сваком позоришту, које хоће да напредује.

Од ваљаног подмлатка позоришног зависи опстанак и будућност позоришта, као год од добрих школа у опште што зависи опстанак државе.

„Свака уметност“, — вели Лесинг, — „мора имати школе, мора се у најмлађим годинама добрим начелима спремити и управљати. Само тиме, марљивим учењем и трудом заслужује образовани у томе глумац право на част и на поштовање својих савременика. Тисућама година доказало је искуство, да први основ васпитања одређује човеку карактер за будућност. Ти се утицаји не могу изгладити и они утичу на цео живот. Сви осећаји, све страсти, наклоности и способности морају се управљати по свом првом зачетку, кад се мекано, непоковарено срце свакоме савијању покорава. Колико је то правило у погледу моралне образованости несумњиво, толико је исто истинито и што се тиче образованости свакога уметника; а по што се ваљано уређеном глумачком школом може постићи обоје: неоцењива корист таквог завода доказана је јасно и неспорно.“

Питомци глумачке школе, теориски избражени, угледали би се на позорници на старије глумце, и развијали би таленат свој, а старији опет, видећи за собом нов подмладак, који се за њима на уметничку висину пење, не би попустили у својој марљивости, у своме паштењу за све то бољим напредовањем у уметности, бојећи се, да их млађи не помраче и не потисну.

Таква би радња подизала и слабије глумце до извесне рутине и складности, која је у опште у представама нужна.

Потреба глумачке школе појавила се и у таквим позориштима, где управе могу међу глумцима да бирају по драгој вољи.

Тако нам каже и Лаубе: „Сад се сто пута више него икада морају глумци упућивати и васпитати. А ко то чини? Ко то може у шаблонским, од старине заосталим званијама? Интеданат седи на олимписком престолу и смени се. Тамо доле, дубоко под њим, нека се подмладак образује како може. Ако не може брзо, отпушта се. Тако се сваке године изгоне млади таленти, којима нико није дубље у очи загледао, изгоне се, што су показали недостатке, који су обични у сваког почетника. Ко ће да им погледа у очи? Ко врши најважније звање у позоришту, звање психолога? Ваља да редитељ? Он нема времена за васпитање, ако се у опште у томе разуме да васпитава своје другаре, који му и сами могу бити конкуренти, и ако у опште има доста духа и образованости, које се најпосле у особитој мери за то изискује. Тако је дошло, да данас, на прилику у Берлину, хиљаду гласова вичу: Нема подмлатка позоришног, и позориште је на издисању.“

Глумачке школе од преке су потребе, па за то се и заводе на све стране.

Овде је вредно споменути како се образују француски глумци.

„Французи сун рођени глумци!“ — узвикнућеш занесено, ако ти се дала прилика, да гледаш како приказују глумци у „Théâtre français“. Све ти је ту једноставно,

природно, потпуно са ситуацијом сливено, лако, окретно, без икаквих запрека, без забуне, без шантача!

Ал' Француз вели, да сваки таленат мора да се негује, да се изобрази!

Како бива дакле то са француским глумцима?

Кад се млади Француз, који је за драмску уметност одушевљен, одлучи, да јој се посвети, пријави се у „conservatoire dramatique“, где га приме ако је само уопште образован. Учитељи и учитељице на том заводу обично су први уметници глумци Théâtre français-a, а млади питомцац може између њих бирати себи посебнога учитеља по својој вољи. Способност и наклоност младог кандидата може се погодити већ по том избору. Завод даје сваком ученику бесплатну науку у свему

што треба за потпуно образовање глумачко, као што је, на пример, играње, мачевање, гимнастика, мимика, пластика, итд. И ако је ученик предан своме учитељу за посебно образовање, он ипак може слушати предавања и других учитеља. Прва му је пак дужност, од које га ништа не може ослободити, да научи на памет француске класике, а пре свега дела молијерева, оснивача француске школе, којег је наука у приказивању дивном побожњошћу и светом традицијом одржана до данашњег дана, па се темељном обуком све то даље шири.

Без те традиције не да се ни помислити француски глумац, који ради ње само мора проћи овом школом.

Ал' да видимо, којим начином бива то образовање француских глумаца?

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Милош Обилић. Трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Јована Суботића).

Лицем на нову годину изнела је народна наша позоришна дружина на позорницу Суботићева „Милоша Обилића“ у прилично увежбаном и заокруженом приказу. Насловна је улога била у рукама Веље Миљковића и може се без зазора рећи, да је улога та и појавом Миљковићевом, а и целим његовим интерпретисањем много добила. По себи већ симпатични лик народнога љубимца Јунака на јуриш је задобио срце гледалаца и слушалаца. Скоро није тако уверљиво и громко звонило оно карактеристично: „Видиш, кнеже, тако Милош стеже“ и: „Видиш, Вуче, тако Милош туче“, као овога пута. Тим су онда пријатније утицали и они меки гласи војна-љубавника на разјаву са драгом љубом вереницом. Једном речи, прво је и прво Миљковићев глас згодан за модулацију као ретко који и друго је и Миљковић толико интелегентан приказивач, да је кадар улогу своју прокикнути и свагда је према интенцијама песниковим извести. У дијалогу са Јусуфом, у другом чину, баш се истакла необична готовост — тако преводимо Schlagfertigkeit — којом је Милош доскакао лукавим софисама Јусуфовим и дочекивао му оштре стреле завађања и преваре. Да-

богме, да је ту добра половина заслуге и на страни Добриновића, који је Јусуфа приказао по свом начину сасвим карактеристично. Тако течног дијалога, као што је био тај, признајемо, да већ врло давно нисмо чули са наше позорнице, на којој канда све то више хоће да отме маха нека неразложљива млакост. Надамо се, да ће то зло на по пута морати застати; на срце мећемо члановима позоришне дружине, да га зауставе, те да заштите и очувају светињу свога леног позива. Не могосмо прећутати, јер нам је одиста неправдо, да су призори те врсте, какав је био Миљковићев и Добриновићев дијалог у другом чину „Милоша Обилића“, тако ретке тице. Има, дабогме, и лепих изузетака, за које се безусловно мора рећи, да су верни и одани свештеници у Талијином храму, али то не би требало да су изузетци, него би тај назив требао да приличи оној противној странци. — Обе главне женске улоге биле су при овом приказу у поузданим рукама. Вукосава Ј. Хаџићеве нежна је и блага, како се само може пожелити, а Мара Софије Вујићке импонује сигурним својим ступањем, охолим држањем и израженом свешћу о надмоћности над слабијом сестром. За такву су Мару слободно могли рећи цар Лазар и царица Милица, да је :

„Штета, што мушко нијеси,
јер да је тако, ту би зацело:

„Или би је веци проклињали,
Ил' би јој се дивила столећа.“

Чак је и mise en scene овај пут била брижљивија и израђенија, него иначе. Кнежева је вечера била одиета смишљена слика. Г.

(Недељни ред позоришних представа). У недељу 12. јануара: „Војнички бегунац.“ Позоришна игра и 3 чина, с певањем, од Е. Сиглигетије, посрбио Рада Стратимировић. — У понеоделик 13. јануара: „Прилепчиво.“ Шаљива игра у 4 чина, написао др. Ј. Б. Швајцер, превео П. Мостић. — У четвртак 16. јануара с новом поделом улога *први муш*: „Она је луда“, Драма у 2 чина, по Мелвилу с немачког превео Д. Јоксић. — За тим *први муш*: „Спрема се на бал“. Шала у 1. појави, с певањем, од Ј. Ј. Станковском, за српску позоришницу удесио Ј. — У суботу 18. јануара: „Адријена Ленуверерова.“ Драма у 5. чинова, написао Скриб и Легуве, превео К. Н. Х. — У недељу 19. јануара: „Сађурица и шубара.“ Позоришна игра у 4. чина, с певањем, из живота покојне иришке слепачке академије, од Илије Округића Сремца.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Петдесетгодишњица књижевнога рада Матије Бана и Ђорђа Малетића) прослављена је у Загребу 10. септембра п. г. свечаном представом у сјајно осветљеном народном позоришту.

За цело узвишен и значајан моменат и за историју књижевности и за саме књижевне раднике — петдесет година труда и напора на књижевном пољу код Срба и Хрвата!

Ђорђе Малетић је специјално српски песник. У оно време, кад је он био у најбољој снази, Србија је још била Турској вазална кнежевина, још су биле у срцу Србије турске посаде, које су сваки дан сећале српске родољубе, да спремају свој народ на коначно ослобођење своје и своје браће испод турског јарма. Од туда су потекле његове патриотске песме, од туда његове трагедије „Српски хајдуци“, у којима се оличава борба народа против турске силе и „Смрт бугарског цара Михаила“, са којом је песник хтео да покаже, како не ваља, да се браћа кољу и мрзе, већ да заједнички раде на својој будућности. Осим ових драма Малетић је написао и прибрао монументалну грађу за постанак и развитак драмске уметности и позоришта у Срба. По томе било је сасвим оправдано, да се његова петдесетгодишњица прослави свечаном представом у народном позоришту у Загребу.

А за Матију Бана било је то још у већој мери оправдано. Матија Бан пренео је у Бео-

град традицију класичних Дубровчана, он, као рођени Дубровчанин, који никад није заборавио на свој славни завичај — он је био жива веза између српске и хрватске књижевности; он је, живећи и радећи у Београду, учествујући у свим важнијим моментима новије српске историје, увек и сваком приликом поносио се, да је дубровчанин.

Он је написао „Мејриму“, — али је писао и „Злу коб“. Писао је „Српске Цвети“ — Ослобођење Србије, — али је писао и „Маројинцу Кабогу“ — узвишен песнички споменик старог дубровачког родољубља и племенитости. Писао је „Добрилу и Миленка“ — далматинског Ромеа и Јулију и бајословну пољску „Ванду“; „Пропаст српског царства на Косову“ и — узвишеног „Јана Хуса“. Он је своје песничке производе штампао и ћирилицом и латиницом, и то, ако се не варамо, изкључиво у Дубровнику. Њему је одало заслужену пошту и „Српско учено друштво“ и дубровачка народна читаоница и „Матица Српска“ и „Југословенска академија знаности и уметности“ и друга наша књижевна друштва.

У Хрватској су органи јавнога мњења захтевали, да се ода достојна пошта заслужном песнику. Управа зем. нар. позоришта одазвала се тој обћој жељи, свечана представа била је — и позориште је било скоро празно!

Приказивала се „Мејрима“, којој признају класицист и Чеси и Пољаци и Руси и Немци и Французи и Талијани, — приказивала се у славу петдесетгодишњице књижевног рада њеног писца — скоро пред празник гледалиштем. То ће историја забележити.

О самој представи радо бисмо се изразили и с хвалом, — да . . . да је било више проба, и да се наше глумачко особље није скоро одучило од приказивања народних комада. Било је неколико живахних епизода, које су потресле гледаоце. Гђа Строчијева као Мејрима трудила се, у колико је могла за неколико дана учења, да савлада тежкоће улоге, али све бадава, то може бити да је била каква јунакиња из ког Сардоуовог или Думасовог комада, но Мејрима није. То исто бисмо казали и за г. Фијана (Живан). Г. г. Милан (Станиша), Савић (отац Живанов) мало су се више приближили карактеру улога. Г. Симић од скраћене улоге Мејриминог оца није ни могао што више да покаже. . . . О статистици на завршетку боље да ћутимо.

Но покрај свега тога ми задовољно бележимо, да је наше народно позориште одало заслужну пошту књижевничким радницима као што су Матија Бан и Ђорђе Малетић

У Загребу

М. Ђ. П.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

12. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 12. ЈАНУАРА 1886.

ВОЈНИЧКИ БЕГУНАЦ.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, ОД Е. СИГЛИГЕТИЈЕ, ПОСРБИО РАДА СТРАТИМИРОВИЋ.

ОСОБЕ:

Гроф Монти, талијанац	Миљковић	
Драгиња, његова жена	Д. Ружићка.	
Доловић, пуковник	Милојевић.	
Монтијев тајник	Васиљевић.	
Сен Жеран, француз	Кестерчанек	
Ружа, драгињина собарица	С. Бркићева.	
Мекићка, ковачица	Ј. Добриновићка.	
Рајко, њен син	Марковић.	
Грујица, њен син	В. Димитријевић.	
Јула, сродница мекићкина	Л. Хаџићева.	
Неситовић, сенмиглушки бележник	Ружић.	
Цветко ковачки	} шегрти	Добриновић.
Миљко кројачки		Банић.
Варошки комесар		Петровић.
Стаја . . . !		Десмировић.
Ђајација ,		М. Максимовићева.

Сељаци, војници, гости, коцкари, свирачи стража. — Збива се: први чин у Сенмиглушу, други у Милану, трећи у Пешти.

У понедеоник 13. јануара: „ПРИЛЕПЧИВО.“ Шаљива игра у 4 чина, написао др. Ј. Б. Швајцер, превео П. Мостић.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у писарници позор. најдуже до 11 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.